

BİRLİKTE KULLANIM KAPSAMINDAKİ HASTANELERDE SÖZLEŞMELİ AKADEMİSYENİN DİSİPLİNER SORUMLULUĞU VE SÖZLEŞMEYE AYKIRILIK HALLERİNDE UYGULANACAK YAPTIRIM PROBLEMİ

Arş. Gör. Şeyma KURT

-

Av. Çağrı ÇELİKÖZ

Kırıkkale Üniversitesi Hukuk
Fakültesi, İdare Hukuku Anabilim
Dalı

T.C. Sağlık Bakanlığı Hukuk
Hizmetleri Genel Müdürlüğü
Mevzuat Daire Başkanı

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5100-6109>,
seymakurt@kku.edu.tr

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4068-5636>,
cagri.celikoz@saglik.gov.tr

Geliş Tarihi | Received: 23.11.2025

Kabul Tarihi | Accepted: 31.12.2025

İntihal: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelendi ve intihal içermediği teyit edildi.
Plagiarism: This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a
plagiarism software.

Bu eser [Creative Commons Alıntı-Gayri Ticari-Türetilemez 4.0 Uluslararası Lisansı](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/) ile lisanslanmıştır.

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/).

Atıf | Citation:

Kurt, Şeyma ve Çağrı Çeliköz. "Birlikte Kullanım Kapsamındaki Hastanelerde Sözleşmeli Akademisyenin Disipliner Sorumluluğu ve Sözleşmeye Aykırılık Hallerinde Uygulanacak Yaptırım Problemi". Medeni Hukuk Dergisi. 3/1 (2026), s. 78-103.

Yazar Beyanı

Mali Destek: Yazar, bu çalışmanın araştırılması, yazarlığı veya yayınlanması için herhangi bir finansal destek almamıştır.

Yazarların Katkıları: Bu makale yazar tarafından tek başına hazırlanmıştır.

Çıkar Çatışması/Ortak Çıkar Beyanı: Yazar tarafından herhangi bir çıkar çatışması veya ortak çıkar beyan edilmemiştir.

Etik Kurul Onayı Beyanı: Çalışmanın herhangi bir etik kurul onayı veya özel bir izne ihtiyacı yoktur.

Araştırma ve Yayın Etiği Bildirgesi: Yazar, makalenin tüm süreçlerinde MHD'nin bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyduğunu ve verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığını, karşılaşılabilecek tüm etik ihlallerde MHD'nin ve editör kurulunun hiçbir sorumluluğunun olmadığını ve bu çalışmanın MHD'den başka hiçbir akademik yayın ortamında değerlendirilmediğini beyan etmektedir.

Author's Declaration

Financial Support: The author has not received any financial support for the research, authorship, or publication of this study.

Author's Contributions: This article was prepared by the author alone.

The Declaration of Conflict of Interest/Common Interest: No conflict of interest or common interest has been declared by the author.

The Declaration of Ethics Committee Approval: The study doesn't need any ethics committee approval or any special permission.

The Declaration of Research and Publication Ethics: The author declares that she complies with the scientific, ethical, and quotation rules of MHD in all processes of the paper and that she does not make any falsification of the data collected. In addition, she declares that Civil Law Review and its editorial board have no responsibility for any ethical violations that may be encountered, and that this study has not been evaluated or published in any academic publication environment other than Civil Law Review.

BİRLİKTE KULLANIM KAPSAMINDAKİ HASTANELERDE SÖZLEŞMELİ AKADEMİSYENİN DİSİPLİNER SORUMLULUĞU VE SÖZLEŞMEYE AYKIRILIK HALLERİNDE UYGULANACAK YAPTIRIM PROBLEMİ

ÖZ

Sağlık kamu hizmetlerinin örgütlenmesi, teknolojik ilerlemeler ve bilimsel gelişmeler doğrultusunda sürekli yenilenen bir yapıya sahiptir. Türkiye’de sağlık hizmeti sunumu ile tıp eğitiminin daha etkin yürütülmesi amacıyla uygulamaya konulan modellerden biri, literatürde “afiliasyon” olarak adlandırılan birlikte kullanım modelidir. 2010 yılında 3359 sayılı Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu’na eklenen ek 9. madde ile hukuki bir çerçeveye kavuşan model, zaman içinde çeşitli yargısal değerlendirmeler ve mevzuat değişikliklerinden geçerek 1 Mart 2024 tarihli 7496 sayılı Kanun ile günümüzdeki şekline ulaşmıştır. Düzenleme, Sağlık Bakanlığına bağlı sağlık tesisleri ile üniversitelerin lisans ve uzmanlık düzeyindeki eğitim-öğretim faaliyetlerini aynı organizasyon altında bütünleştirmeyi amaçlayan hibrit bir yönetim mekanizması öngörmektedir.

Modelin hizmet sunumu ve eğitim faaliyetlerini bir araya getirme kapasitesi önemli avantajlar sağlamakla birlikte, akademik personel bakımından özgün hukuki sorunlar da ortaya çıkarmaktadır. Öğretim elemanlarının yükseköğretim mevzuatına tabi asli statülerinin yanında Bakanlık ile bireysel sözleşme ilişkisine girmeleri, “çifte statü” olarak adlandırılan ikili bir konum yaratmaktadır. Bu yapı, sözleşmeye aykırılık hallerinde öngörülen uyarı, ek ödeme kesintisi veya sözleşmenin feshi gibi yaptırımların, aynı eylemin üniversite tarafından ayrıca disiplin hükümleri kapsamında değerlendirilmesiyle çakışmasına neden olabilmektedir. Böylece mükerrer yaptırım riski ortaya çıkmakta; “ne bis in idem” ilkesinin ihlali ihtimali güçlenmektedir.

İkili yaptırım alanlarının kesişmesi, hukuki belirlilik, normlar hiyerarşisi ve yetki sınırlarının öngörülebilirliği açısından önemli sorunlar meydana getirmektedir. Bu nedenle sözleşmesel yükümlülüklerin kanun düzeyinde açık biçimde belirlenmesi, disiplin ve sözleşme yaptırımlarının ayrıştırılması ve tıp sözleşme yaklaşımıyla uygulamanın standartlaştırılması gerekmektedir. Böyle bir düzenleme, hem hukuki güvenliği artıracak hem de birlikte kullanım modelinin kurumsal işleyişini güçlendirecektir.

Anahtar Kelimeler: Birlikte Kullanım, Afiliasyon, Çifte Statü, Sözleşmeye Aykırılık Halleri, Disiplin.

DISCIPLINARY LIABILITY OF CONTRACTED ACADEMICS IN AFFILIATED HOSPITALS AND THE PROBLEM OF SANCTIONS IN CASES OF BREACH OF CONTRACT

ABSTRACT

The organization of public healthcare services is a constantly evolving structure, driven by technological and scientific advancements. In Türkiye, one of the models implemented to more effectively manage both healthcare service delivery and medical education is the collaborative use model, known in the literature as “affiliation”.

The model gained a legal framework with the addition of Article 9 to the Fundamental Healthcare Services Law No. 3359 in 2010, and subsequently underwent various judicial reviews and legislative amendments, reaching its current form with Law No. 7496 on March 1, 2024. The regulation mandates a hybrid governance mechanism aiming to integrate the undergraduate and postgraduate educational activities of universities with the health facilities affiliated with the Ministry of Health under the same organizational structure.

While the model’s capacity to merge service delivery and educational activities provides significant advantages, it also introduces unique legal challenges concerning academic personnel. The fact that faculty members enter into an individual contract relationship with the Ministry alongside their primary status governed by higher education legislation creates a dual position, termed “double status”. This structure can lead to a conflict where sanctions stipulated for breaches of contract—such as warning, deduction from supplementary payment, or termination of the contract—overlap with the university’s separate assessment of the same action under its own disciplinary regulations. Consequently, the risk of duplicate penalties emerges, intensifying the potential violation of the fundamental legal principle of “ne bis in idem” (non-double jeopardy).

The intersection of these dual sanction areas poses significant issues regarding legal certainty, the hierarchy of norms, and the predictability of jurisdictional boundaries. Therefore, there is a necessity for the contractual obligations to be explicitly defined at the statutory level, for the disciplinary and contractual sanctions to be differentiated, and for the implementation to be standardized through a typical contract approach. Such a regulation would both enhance legal security and strengthen the institutional functioning of the collaborative use model.

Keywords: Collaborative Use, Affiliation, Double Status, Breaches of Contract, Discipline.

GİRİŞ

Sağlık hizmetlerinin örgütlenmesi, yalnızca teknolojik yenilikler ve bilimsel ilerlemelerle değil, aynı zamanda mali sürdürülebilirlik hedefleri ve kalite standartlarının sürekli yükselmesiyle dönüşen dinamik bir alandır¹. Değişen koşullar, kamu hastanelerinin işleyiş modellerinin yeniden değerlendirilmesini zorunlu kılmış; hizmet sunumunun eğitim ve araştırma faaliyetleriyle eşgüdüm içinde yürütülmesini sağlayacak yeni kurumsal yapılanmaların geliştirilmesine zemin hazırlamıştır. Çok aktörlü yönetim² anlayışına dayanan birlikte kullanım ya da afiliasyon³ modeli de bu ihtiyacın sonucunda ortaya çıkmış ve sağlık sistemi tartışmalarında belirgin bir ağırlığa kavuşmuştur.

Birlikte kullanım modeli; sağlık tesislerinin fiziki altyapısı, insan gücü, mali kaynakları ve eğitim–araştırma kapasitesinin Sağlık Bakanlığı ile üniversiteler arasında karşılıklı olarak paylaşılmasına dayalı karma bir organizasyon yapısı öngörmektedir. Modelin özünde, kamu sağlık hizmeti ile akademik eğitimin aynı mekânsal ve işlevsel alan içinde bütünleşmesi; böylece iki kurumun kurumsal avantajlarının ortak bir yönetsel çatı altında kullanılması amacı yatmaktadır⁴. Bir anlamda birlikte kullanım, çok boyutlu kurumsal işbirliğinin sistematik bir formu olarak değerlendirilebilir⁵.

Türkiye’de birlikte kullanım modelinin hukuki temeli, 3359 sayılı Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu’na 2010 yılında eklenen ek 9’uncu madde ile atılmış; izleyen yıllarda çıkarılan düzenlemeler, yargısal denetimler ve idari

¹ Erdinç Ünal ve Salim Yılmaz, “Healthcare Sector Dynamics in Turkey (2002–2022): Trends, Breakpoints, and Policy Implications (Privatization in the Hospital Sector)”, *Healthcare*, 13/622 (2025), s. 3.

² Yönetişim kavramı, kamu hizmetlerinin yürütülmesinde tek merkezli hiyerarşik yönetim anlayışı yerine, kamu ve özel aktörlerin karar alma ve uygulama süreçlerine birlikte katıldığı, ağ temelli bir örgütlenme modelini ifade etmektedir; Rhodes, R. A. W. (1996). *The New Governance: Governing Without Government*. *Political Studies*, 44(4), s. 658 <https://doi.org/10.1111/j.1467-9248.1996.tb01747.x>.

³ “Batı dillerinde kullanılan ‘affiliation’ kelimesi ‘üyelğe kabul, evlat edinme, yakın ilişki, bağlanma, birleştirme, intisap, rabita’ gibi kelimelerle dilimizde karşılık bulmaktadır. Ancak terim olarak ‘affiliation’, güçlerin birleştirilmesi, yardımlaşma, iş, üyelikve ast-üst ilişkileri bağlamında oluşturulan resmi bir birlikteliği çağrıştırmaktadır.”; Sebhattin Aydın, “Afiliasyon (işbirliği) konusunda düşünceler: Bir model denemesi”, *SD, Sağlık Düşüncesi ve Tıp Kültürü Dergisi*, 18 (2011), s. 52.

⁴ Yeliz Şanlı Atay, “Birlikte Kullanımdaki Sağlık Tesislerinde Çalışan Akademik Unvanlı Personelin Tabi Olduğu Ek Göstergelerdeki Farklılık Sorunu”, *İnsan Hakları Yıllığı*, 35 (2017), s. 37.

⁵ Sema Anak ve Pemra C. Ünalın, “Sağlık Kurumları Arasında Bir ‘Afiliasyon Programı’ Oluşturulabilir Mi? Koşulları Ne Olmalıdır?”, *Uzmanlık Eğitimi İstanbul Raporu 2007 (Afiliasyon Projesi)*, İstanbul Tabip Odası Uzmanlık Eğitimi Çalışma Grubu, 2007, İstanbul, s. 11.

yeniden yapılandırmalarla model giderek kurumsallaşmıştır. Nihai yasal çerçeve ise 1 Mart 2024 tarihli 7496 sayılı Kanun ile oluşturulmuştur. Bu gelişim süreci, modelin işlevsel yönünü güçlendirmekle birlikte idari ve akademik hiyerarşi açısından önemli tartışma alanlarını da beraberinde getirmiştir. Birlikte kullanım, 04.03.2020 tarihli ve 31058 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Sağlık Bakanlığına Ait Kurum ve Kuruluşlar ile Devlet Üniversitelerinin İlgili Birimlerinin Birlikte Kullanımı ile İşbirliği Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik’te “Sağlık Bakanlığına bağlı sağlık tesisleri ile üniversitelerin tıp ve diş hekimliği alanında lisans ve uzmanlık eğitimi veren kurumlarının eğitim, araştırma ve sağlık hizmet sunumu için insan gücü, mali kaynak, fiziki donanım, bina, tıbbi cihaz ve diğer kaynaklarının imzalanacak protokol çerçevesinde birlikte kullanılması” şeklinde tanımlanmıştır⁶. Tanımdan da anlaşıldığı üzere birlikte kullanım modeli, sağlık hizmeti sunumu ile akademik eğitim ve araştırma faaliyetlerini eş zamanlı kılmayı amaçlayan karma bir yapı oluşturur.

Model, yönetim teorisinin temel unsurlarını bünyesinde barındıran çağdaş bir idari araç niteliğindedir. Kaynakların ortak planlanması, paydaşların karar alma süreçlerine katılımı ve çok aktörlü kamu hizmeti anlayışı, birlikte kullanımın teorik arka planını oluşturmaktadır⁷. Sağlık Bakanlığı açısından hedef, sağlık hizmeti sunumunun verimliliğini ve niteliğini artırmak iken; üniversiteler açısından amaç, eğitim ve araştırma faaliyetlerinin güçlendirilmesi ve tıp eğitiminin uygulamalı yönünün geliştirilmesidir. Protokollerin idari sözleşme niteliği taşıması⁸, sağlık tesislerinin yönetiminin Bakanlıkça yürütülmesi ve akademik süreçlerin üniversite yetki alanında kalması, modelin çift yönlü bir idari hiyerarşi yaratmasına yol açmaktadır. Başhekimlerin üniversite görüşü alınarak

⁶ Sağlık Bakanlığına Ait Kurum ve Kuruluşlar ile Devlet Üniversitelerinin İlgili Birimlerinin Birlikte Kullanımı ile İşbirliği Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik, (RG: 04.03.2020, 31058).

⁷ Yönetişim (governance) kavramı, klasik anlamda yönetim/idare anlayışından farklı olarak, kamu hizmetinin hiyerarşik ve tek merkezli idari yapı içerisinde yürütülmesi yerine; kamu, özel sektör ve diğer paydaşların karar alma ve uygulama süreçlerine birlikte katılımını esas alan çok aktörlü bir yönetsel yaklaşımı ifade etmektedir. Bu yönüyle yönetişim, kamu gücünün kullanımı ve kamu hizmetinin sunumunda idarenin belirleyici rolünün görece zayıflaması sonucunu doğurmakta; bu durum ise demokratik meşruiyet, hesap verebilirlik ve yetki belirsizliği gibi başlıklarda doktrinde ciddi eleştirilere konu olmaktadır. Bu çalışmada yönetişim kavramı, söz konusu eleştiriler saklı tutulmak kaydıyla, birlikte kullanım modelinin çok aktörlü ve ortak sorumluluğa dayalı yapısını açıklamak amacıyla konu ile sınırlı olarak kullanılmaktadır. Detaylı bilgi için bkz. Rhodes, R. A. W. *The New Governance: Governing Without Government. Political Studies*, s. 652–667.

⁸ Birlikte kullanım protokolünün imzalanması, feshi ve diğer uygulama esaslarına ilişkin olarak bkz. Sağlık Bakanlığına Ait Kurum ve Kuruluşlar ile Devlet Üniversitelerinin İlgili Birimlerinin Birlikte Kullanımı ile İşbirliği Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik madde 7, (RG: 04.03.2020, 31058).

atanması ile eğitim sorumlularının başhekimin görüşü alınarak görevlendirilmesi bu çift yönlü sorumluluk alanının en görünür unsurlarından biridir⁹.

Karma yapının sağladığı avantajlara rağmen akademik personel açısından ortaya çıkan hukuki sonuçlar, modelin en tartışmalı yönünü oluşturmaktadır. Öğretim elemanlarının yükseköğretim mevzuatına dayanan asli statülerini korurken aynı zamanda Sağlık Bakanlığı ile bireysel sözleşme ilişkisine girmeleri, literatürde¹⁰ “çifte statü” olarak nitelendirilen özgün bir hukuki durum yaratmaktadır. Bu ikili yapı, sözleşmeye aykırılık hâllerinde öngörülen yaptırımların üniversite disiplin rejimiyle kesişmesi nedeniyle yetki karmaşası, hukuki belirsizlik ve mükerrer yaptırım risklerine zemin hazırlamaktadır.

Bu çalışmanın amacı, birlikte kullanım modeli kapsamında görev yapan akademik personelin hukuki sorumluluğunu çok boyutlu biçimde incelemek; sözleşmeye aykırılık teşkil eden durumların disiplin hukuku ile ilişkisini değerlendirmek; çifte statünün yarattığı normatif çatışmaları tespit etmek ve özellikle “ne bis in idem” ilkesi bağlamında çözüm önerileri geliştirmektir.

I. BİRLİKTE KULLANIM MODELİNİN HUKUKİ ÇERÇEVESİ VE GELİŞİMİ

Kamu hizmetlerinin örgütlenmesine ilişkin çağdaş yaklaşımlar, karmaşık toplumsal ihtiyaçların karşılanmasında tek merkezli yapılar yerine çok aktörlü örgütlenme modellerinin önem kazandığını göstermektedir. Gerek küresel ölçekte gerek ulusal düzeyde sağlık, eğitim ve sosyal hizmetler gibi yüksek uzmanlık gerektiren alanlarda kurumlar arası işbirliği, günümüz kamu yönetimi anlayışının temel unsurlarından biri hâline gelmiştir¹¹. Bu çerçevede, Türkiye’de kamu sağlık hizmetlerinin yürütülmesi ile tıp eğitimi arasındaki ilişkinin yeniden tanımlanmasına yönelik arayışlar, zaman içinde çeşitli uygulama modellerine evrilmiş; uzun yıllara dayanan fiili işbirliği deneyimleri nihayetinde “birlikte kullanım” başlığı altında normatif bir biçime kavuşturulmuştur.

⁹ Şanlı Atay, “Birlikte Kullanımdaki Sağlık Tesislerinde Çalışan Akademik Unvanlı Personelin Tabi Olduğu Ek Göstergelerdeki Farklılık Sorunu”, s. 37.

¹⁰ Kemal Gözler, *İdare Hukuku: Cilt II*, Bursa: Ekin Yayınevi, 2019, s. 680.

¹¹ Aydın, “Afiliasyon (işbirliği) konusunda düşünceler: Bir model denemesi”, s. 54.

Modelin hukuki temelini oluşturan 3359 sayılı Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu'na 2010 yılında eklenen ek 9. madde¹², Sağlık Bakanlığı tesisleri ile üniversitelerin tıp ve diş hekimliği birimleri arasında kaynakların ortak kullanımına imkân tanıyan bir çerçeve öngörmüştür. Bu düzenleme, sağlık hizmeti ile akademik eğitimin eşgüdümlü biçimde yürütülmesini hedefleyen bütünleşik bir yapının ilk aşamasını teşkil etmiştir. Uygulamanın kurumsal mimarisi ise büyük ölçüde ikincil düzenlemeler ve idareler arasında akdedilen protokoller aracılığıyla şekillenmiştir¹³.

Birlikte kullanım modelinin ilk uygulama yıllarında ortaya çıkan tartışmalar, modelin hukuki sınırlarının yeterince belirgin olmamasından kaynaklanan belirsizlikleri görünür kılmıştır¹⁴. Özellikle tıp ve tıpta uzmanlık eğitimi üzerinde doğrudan etkisi bulunan düzenlemelerin hazırlanma sürecinde Yükseköğretim Kurulunun sürece dâhil edilmemesi, yönetmeliklerin hukuki dayanağına ilişkin eleştirileri güçlendirmiştir. Danıştayın Yönetmeliğin iptaline ilişkin kararı da modelin yetki paylaşımı ve usul bakımından daha sağlam bir normatif zemine ihtiyaç duyduğunu ortaya koymuştur. Bu gelişmeler, birlikte kullanımın salt idari bir organizasyon modeli değil, aynı zamanda yükseköğretim hukuku, sağlık hukuku ve idare hukuku kesişiminde yer alan çok katmanlı bir yapıyı ifade ettiğini göstermektedir¹⁵.

Birlikte kullanımın normatif hedefleri incelendiğinde, sağlık hizmetlerinin etkinliğini artırmak, eğitim ve araştırma faaliyetlerinin niteliğini yükseltmek ve kamu kaynaklarının daha verimli kullanılmasını sağlamak gibi kamu yönetimi literatüründe karşılık bulan amaçlara yöneldiği görülmektedir. Bununla birlikte uygulamaya ilişkin değerlendirmeler, bu kuramsal hedeflerin pratikte farklı sonuçlar doğurabildiğine işaret etmektedir. Tıp eğitiminin niteliği, akademik

¹² 3359 sayılı Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu, Ek Madde 9 (RG: 11.01.2010, 27460).

¹³ Fiili uygulamalara ilişkin tarihçe için bkz. Yılmaz, s. 40-41.

¹⁴ Cuma Songur ve Ahmet Babacan, "Sağlık Hizmetlerinde Afiliasyon ve Mali Yönetim Üzerine Etkisi", Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 14/4 (2016), s. 98.

¹⁵ Danıştay 15. Dairesi 2014/5234 Esas, 2017/3224 Karar, 07.06.2017 tarihli "Sağlık Bakanlığı ve Bağlı Kuruluşlarına Ait Sağlık Tesisleri ve Üniversitelere Ait İlgili Birimlerin Birlikte Kullanımı ve İşbirliği Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliği"nin iptali kararı. Yönetmelik, çıkarıldığı tarihte dayanak hüküm olan 3359 sayılı Kanunun ek 9 uncu maddesi uyarınca Sağlık Bakanlığı ve Yükseköğretim Kurulunca müştereken düzenlenmesi gerekirken yalnızca Sağlık Bakanlığınca düzenlenmiş ve Danıştay tarafından şekil unsuru yönünden iptal kararı verilmiştir. <https://www.ttb.org.tr/images/stories/haberler/file/danistay15.PDF>

hiyerarşinin konumu, üniversite özerkliği ve sağlık hizmeti sunumunun öncelikleri arasında zaman zaman gerilimli bir ilişkinin bulunduğu yönündeki değerlendirmeler, literatürde sıklıkla vurgulanan hususlardır. Buna karşılık modelin, hizmet kapasitesinin artırılması, maliyetlerin paylaşılması ve ileri teknoloji gerektiren sağlık hizmetlerinin daha geniş kitlelere ulaştırılması bakımından olumlu çıktılar ürettiğine işaret eden çalışmalar da bulunmaktadır.

Modelin hukuki gelişim süreci¹⁶, özellikle Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararı sonrası gerçekleştirilen kapsamlı düzenlemelerle yeni bir evreye taşınmıştır. 1 Mart 2024 tarihli 7496 sayılı Kanun¹⁷ ile 2547 s. Yükseköğretim Kanunu ve 3359 s. Sağlık Hizmetleri Temel Kanununda yapılan değişiklikler sonucu birlikte kullanımın kurumsal sınırları, görev alanları ve sorumluluk ilişkileri daha açık şekilde tanımlanmış; özellikle akademik personelin statüsüne ilişkin hükümler kanun düzeyinde netleştirilmiştir. Böylece, daha önce yönetmelik ve protokol düzeyinde çözümlenmeye çalışılan pek çok yapısal mesele, normlar hiyerarşisinde daha üst bir basamağa taşınmıştır.

Ne var ki düzenleme alanının genişlemesine rağmen uygulamada yetki paylaşımı, idari-akademik hiyerarşinin konumlanması ve sorumluluk zincirinin nasıl işleyeceği gibi konular hâlâ yoğun tartışmalara konu olmaktadır. Başhekimlik ve dekanlık makamları arasındaki ilişkinin niteliği, kurumlar arası koordinasyonun mekanizmaları ve tıpta uzmanlık eğitiminin hangi öncelikler doğrultusunda yürütüleceği gibi meseleler, hem akademik literatürde¹⁸ hem de uygulamada süreklilik arz eden değerlendirmelere konu olmaktadır. Bu tartışmalar, birlikte kullanımın yalnızca idari bir model değil; idare hukukunun temel ilkeleri, üniversite

¹⁶ Birlikte kullanım modelini düzenleyen mevzuat, yürürlüğe girdiği tarihten bu yana sekiz kez değişikliğe uğrayarak hukuki istikrarsızlığını göstermiştir. Bu sık değişikliklerin temel nedeni; Türk Tabipleri Birliği gibi meslek örgütleri tarafından yargıya taşınan düzenlemelerin, özellikle yetki aşımı (yönetmeliğin YÖK ile müştereken hazırlanmaması) ve hukuki belirsizlikler nedeniyle Danıştay ve Anayasa Mahkemesi tarafından sık sık iptal veya yürütmeyi durdurma kararlarıyla karşılaşmasıdır. Özellikle 1 Mart 2024 tarihli ve 7496 sayılı Kanun, modelin yasal dayanağını oluşturan önceki hükümlerin Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmesi üzerine, modelin devamlılığını sağlamak amacıyla yapılan en kapsamlı revizyonu temsil etmektedir.

¹⁷ 7496 sayılı Kanun (RG: 01.03.2024, 32476).

¹⁸ Aydın, "Afiliasyon (işbirliği) konusunda düşünceler: Bir model denemesi", s. 52.

özerkliği ve sağlık hizmetinin niteliği bakımından çok boyutlu etkiler doğuran bir kurumsal düzenleme olduğunu göstermektedir¹⁹.

Bu bağlamda birlikte kullanım modelinin hukuki gelişimi, idarenin kanuniliği, idarenin bütünlüğü ve yerinden yönetim ilkeleri bakımından değerlendirildiğinde, modelin teorik olarak sunduğu potansiyel ile uygulamada ortaya çıkan güçlükler arasındaki gerilim daha belirgin hâle gelmektedir. Kanunilik ilkesi, modelin yetki ve usul temelinde tartışılmasına yol açarken; idarenin bütünlüğü ilkesi, çift yönlü hiyerarşi ve görev paylaşımı sorunlarını gündeme getirmekte; yerinden yönetim ve üniversite özerkliği ise bilimsel serbesti ile idari öncelikler arasındaki hassas dengenin korunmasını zorunlu kılmaktadır.

A. İdarenin Kanuniliği İlkesi ve Yetki Çatışması

İdarenin kanuniliği ilkesi gereği, idarenin kuruluş, görev ve yetkilerinin Anayasa ve kanunlara dayanması zorunludur. Anayasa'nın 123/1. maddesinde yer alan "idare, kuruluş ve görevleriyle bir bütündür ve kanunla düzenlenir" hükmü uyarınca, idari faaliyetin yalnızca bireysel işlem ve eylemler boyutunda değil; aynı zamanda idarenin teşkilat yapısı ve görev alanı bakımından da kanuni bir temele dayanması gerekmektedir. Bu çerçevede birlikte kullanım modeli, yalnızca idari işlem ve eylemler aracılığıyla yürütülen bir faaliyet alanını değil, kamu sağlık hizmetleri ile tıp eğitimi arasındaki ilişkiyi yeniden şekillendiren kurumsal ve organizasyonel bir yapıyı da içermektedir.

Birlikte kullanım modelinin yönetmelik düzeyindeki ilk uygulamaları, idarenin düzenleme yetkisinin ikincil nitelikte olması ve kural olarak kanuna dayanması gereği karşısında, bu çalışmada idarenin

¹⁹ Danıştay 10. Dairesi, 2020/3231 Esas, 2024/391 Karar ve 2020/3609 Esas, 2024/388 Karar sayılı ve 28.02.2024 tarihli kararları ile Yönetmeliğin muhtelif maddeleri için açılan iptal davalarını Yönetmeliğin 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (d) bendi, 7 nci maddesinin on birinci fıkrasının birinci cümlesi ve 11 inci maddesinin dördüncü fıkrası ilgili ibareleri dışında reddetmiş ve döner sermaye hesaplarının birleştirilmesi, tüm kaynakların birlikte kullanıma konu edilebilmesi, sözleşmesi fesih işlemlerinin üç ay içinde tamamlanması, sağlık tesisinin Bakanlığın tabi olduğu mevzuat uyarınca işletilmesi, başhekimin mevzuat çerçevesinde her türlü tedbiri almaya yetkili olduğu, öğretim elemanları dahil tüm personelin ihtiyaç duyulan tıbbi ve bilimsel danışmanlık, nöbet, konsültasyon ve diğer sağlık hizmetlerini yerine getirmekle yükümlü oldukları ve kanunda bulunmayan kurum eğitim sorumlusu görevlendirilebilmesi hususlarındaki düzenlemeleri üst normlara uygun bulmuştur. Anılan kararlar uyarınca bilimsel araştırma payına ilişkin hükümde YÖK'ün uygun görüşünün alınmaması, eğitim sorumlusu görevlendirmesinin kanuna aykırı şekilde başhekimce gerçekleştiriliyor olması ve öğretim elemanının sözleşme feshinde dekanın uygun görüşünün alınmaması sebepleriyle ilgili hükümler için iptal karar verilmiştir.

kanuniliği ilkesi bakımından sorunlu bir düzenleme tekniği olarak değerlendirilmektedir. Zira idarenin düzenleyici işlemleri, Anayasa ve kanunlarla belirlenen çerçevenin dışına çıkmaksızın ve kanuni dayanağa bağlı olarak tesis edilebilir.

Birlikte kullanımın temelinde yer alan sağlık hizmetleri ve eğitim/araştırma hizmetlerinin başhekim ve dekanın iş birliği içinde yürütülmesi prensibi 3359 sayılı Kanunun ek 9 uncu maddesiyle görüş/uygun görüş alma müesseseleriyle dengelenmeye ve somutlaştırılmaya çalışılmıştır. Nitekim eğitim sorumlusunun belirlenmesi hususu da eğitim ve araştırma faaliyetlerinin yürütülmesinde başat sorumlu dekanın görevlendirme yetkisine bırakılmış ve başhekimin de görüşünün alınacağı düzenlenmiştir. Bununla birlikte Yönetmeliğin 4 üncü maddesi incelendiğinde eğitim sorumlusunun kanun hükmü hilafına olarak başhekimce görevlendirileceği düzenlenmiş ve ilgili hüküm Danıştay Onuncu Dairesinin 28/2/2024 tarihli ve E.:2020/3137; K.:2024/390 sayılı kararı ile iptal edilmiştir. Karar sonrasında iptal edilen hüküm henüz yeniden düzenlemese de Sağlık Bakanlığına bağlı üçüncü basamak sağlık tesislerinin genelini kapsayan Tıpta ve Dış Hekimliğinde Uzmanlık Eğitimi Yönetmeliğinde yapılan değişiklikle²⁰ birim eğitim sorumlusunun birlikte kullanım kapsamındaki hastaneler de dahil olmak üzere başhekimce görevlendirileceği düzenlenmiştir. Böylece idare tarafından 3359 sayılı Kanun hilafına ve bu kez farklı bir ikincil düzenlemeyle norm ihdasında bulunduğu görülmektedir. Bu yönüyle mevcut düzenlemenin kanunilik ilkesine aykırılık teşkil ettiği, konu yönünden yetkisizlik oluşturduğu ve birlikte kullanımın oluşturduğu denge mekanizmasını Bakanlık lehine bozduğu açıktır.

Bu yönleriyle birlikte kullanım uygulaması, idarenin kanuniliği (AY m.123), hukuk devleti (AY m.2) ve üniversite özerkliği (AY m.130) ilkeleri bakımından anayasal denetime açık bir görünüm arz etmektedir.

²⁰ 7/10/2025 tarihli ve 32332 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Tıpta ve Dış Hekimliğinde Uzmanlık Eğitimi Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik. Anılan Yönetmelikte tanımlanan birim eğitim sorumlusu ile 3359 sayılı Kanunun ek 9 uncu maddesinde düzenlenen eğitim sorumlusu birlikte kullanım kapsamındaki hastanelerdeki uygulaması yönünden aynıdır.

B. İdarenin Bütünlüğü İlkesi

İdarenin bütünlüğü ilkesi, kamu hizmetlerinin uyum ve ahenk içinde yürütülmesini temin eder. Birlikte kullanım, bu bütünlüğü hiyerarşik veya idari vesayet ilişkisi yerine yatay bir işbirliği mekanizması ile sağlamayı amaçlar. Ancak uygulamada, kurumsal çatışmaların sıklığı, bütünlüğü sağlayacak hukuki araçların yetersizliğini ortaya koymuştur. Yönetmeliğin, sağlık hizmeti sunumu sorumlusu (Bakanlık ataması) ile eğitim-araştırma sorumlusunun (Üniversite kadrosu) yetki alanlarını yeterince netleştirememesi, kurumsal çatışmaları artırmıştır. Bu durum, modelin bütünlüğü sağlama hedefine ulaşmakta zorlandığını ve işbirliğinin zaman zaman merkezi idarenin vesayetine kayma riski taşıdığını düşündürmektedir.

Birlikte kullanım modeli, özellikle üniversitelerin bilimsel özerkliğine dayanan Yerinden Yönetim (Adem-i Merkeziyet) ilkesi açısından en hassas noktada yer almaktadır. Üniversiteler, Anayasal güvence altındaki özerk kamu tüzel kişileridir.

Modelin hastane yönetimini merkezi idare tarafından görevlendirilen sözleşmeli yöneticilere devretmesi, üniversitelerin akademik ve mali özerkliğinin sınırlarını daraltma riskini beraberinde getirmiştir. Eğitim, araştırma ve bilimsel kadroların üzerindeki idari baskının artması yönündeki eleştiriler²¹, modelin bilimsel özerkliği geri plana ittiği ve yerinden yönetim ilkesini zedelediği yönündedir.

Zira birlikte kullanım ve üniversite özerkliği ilişkisinde özel bir yer tutan Sağlık Bilimleri Üniversitesinin mevcut durumu da incelenmeye değer bir görünüm arz etmektedir. Birlikte kullanım modeline de son halini veren 7496 sayılı Kanunla 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanununun ek 158 inci maddesi değiştirilmiş ve Sağlık Bilimleri Üniversitesinin öğretim elemanı kadrolarından birlikte kullanılan eğitim ve araştırma hastanelerine tahsis edilecek akademik kadroların dağılımı ve niteliklerinin Sağlık Bakanlığınca belirleneceği ve bu kadrolara öğretim üyelerinin atamalarının Üniversite tarafından Sağlık Bakanlığının uygun görüşü alınarak yapılacağı düzenlenmiştir. Böylelikle yalnızca Sağlık Bilimleri Üniversitesi yönünden olsa dahi birlikte kullanımda denge tesis eden mekanizmaların kadro tahsisi aşamasında da kamu idaresi lehine

²¹ Songur ve Babacan, “Sağlık Hizmetlerinde Afiliasyon ve Mali Yönetim Üzerine Etkisi”, s. 99.

yeniden düzenlendiği anlaşılmaktadır. Bu durumsa birlikte kullanım modelinin idari vesayete yaklaştığı en ileri safha olarak değerlendirilebilecektir.

Sonuç olarak, birlikte kullanım modeli kamu yönetiminde koordinasyonun sağlanması ve kamu kaynaklarının etkin kullanımı bakımından çağdaş bir araç sunmakla birlikte, modeli dayanak kılan düzenlemelerin normlar hiyerarşisi içerisindeki yeri ve yeterli bir kanuni temele dayanıp dayanmadığı hususu ciddi hukuki tartışmalara yol açmaktadır. Bu tartışmanın merkezinde, Anayasa'nın 123. maddesinde düzenlenen ve idarenin kuruluş, görev ve yetkilerinin kanunla düzenlenmesini zorunlu kılan idarenin kanuniliği ilkesi yer almaktadır (AY m. 123/1).

Anayasa Mahkemesi, idarenin düzenleyici işlemlerinin kanuni dayanağının bulunmasını, hukuk devleti ilkesinin zorunlu bir sonucu olarak değerlendirmekte; idarenin teşkilat yapısını veya görev alanını fiilen değiştiren düzenlemelerin yalnızca ikincil mevzuata bırakılmasını Anayasa'ya aykırı bulmaktadır (AYM, E.1990/10, K.1990/20, 09.10.1990). Bu yaklaşım dikkate alındığında, birlikte kullanım modelinin yalnızca idari faaliyetleri değil, aynı zamanda kamu sağlık hizmetleri ile üniversitelerin eğitim ve araştırma fonksiyonları arasındaki kurumsal yapılanmayı da etkilediği ölçüde, açık ve belirli bir kanuni çerçeveye dayanması gerekmektedir.

Öte yandan birlikte kullanım modelinin üniversiteler bakımından doğurduğu sonuçlar, Anayasa'nın 130. maddesinde güvence altına alınan üniversite özerkliği ile birlikte değerlendirilmelidir. Anayasa Mahkemesi, üniversitelerin bilimsel ve idari özerkliğinin, yalnızca eğitim-öğretim faaliyetleriyle sınırlı olmayıp, akademik faaliyetlerin yürütülmesine ilişkin organizasyonel yapıyı da kapsadığını vurgulamaktadır (AYM, E.2008/116, K.2009/93, 18.06.2009). Bu bağlamda, tıp eğitimi ve tıpta uzmanlık eğitiminin yürütülmesine ilişkin yetkilerin, üniversite yönetimi ve Yükseköğretim Kurulu sistematığı dışına çıkarılması, üniversite özerkliği bakımından anayasal sorunlar doğurabilecektir.

Bu çerçevede birlikte kullanım modeline ilişkin anayasal sorunlar, zorunlu olarak bir anayasa değişikliği ihtiyacına işaret etmekten ziyade; modelin Anayasa'nın 123., 126., 127. ve 130. maddeleri ile 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu hükümleriyle uyumlu şekilde kanun düzeyinde

açıkça düzenlenip düzenlenmediği noktasında yoğunlaşmaktadır. Nitekim sağlık hizmeti sunumunun “eğitim ve araştırma merkezi” statüsü altında yapılandırılması; tıp ve tıpta uzmanlık eğitiminin akademik yönünün dekanlık, üniversite ve YÖK mevzuatına tabi kılınması suretiyle, üniversite özerkliğini zedelemeyen ve idarenin kanuniliği ilkesine uygun bir modelin mevcut anayasal çerçeve içinde kurulması mümkündür.

Dolayısıyla birlikte kullanım modelinin hukuken sürdürülebilirliği; geçici, parçalı ve ikincil düzenlemelere dayanan bir yapı yerine, idarenin kanuniliği, yerinden yönetim ve üniversite özerkliği ilkelerini birlikte gözeten, açık ve öngörülebilir bir yasal zeminin oluşturulmasına bağlıdır.

Bugün gelinen noktada model, yasal temeli güçlendirilmiş olmakla birlikte; özellikle akademisyenler yönünden ortaya çıkan çifte statü, sorumluluk ve yaptırım rejiminde hâlâ önemli tartışmalara yol açmaya devam etmektedir.

II. ÇİFTE STATÜ SORUNU VE AKADEMİSYENLERİN HUKUKİ SORUMLULUĞU

Birlikte kullanım modelinin en tartışmalı yönlerinden biri, akademisyenlerin aynı anda hem yükseköğretim mevzuatına hem de Sağlık Bakanlığı ile akdettikleri bireysel sözleşmelere tabi olmalarıdır. 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu²² ile 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu uyarınca akademisyenlik statüsü devam ederken, aynı zamanda 3359 sayılı Kanun’un ek 9. maddesi kapsamında Bakanlık ile iki yıllık sürelerle imzalanan sözleşmeler, akademisyenler açısından özgün bir “çifte statü rejimi” ortaya çıkarmaktadır. Böylece aynı kişi, aynı zaman diliminde hem üniversiteye hem de Sağlık Bakanlığına karşı farklı nitelikte hukuki yükümlülükler üstlenmekte; bu durum, karma bir statü yapısını ortaya çıkarmaktadır.

Bakanlık ile akdedilen sözleşmeler, klasik akademik görevlerin (eğitim, araştırma, danışmanlık ve yayın faaliyetleri) ötesinde; belirli performans hedeflerinin gerçekleştirilmesi, klinik hizmet sunumu, nöbet yükümlülükleri ve hizmet kalitesine ilişkin standartlara uyum gibi ek sorumluluk alanları yaratmaktadır. Bu yükümlülüklerin ihlali hâlinde sözleşmelerde genellikle ikaz, ek ödeme kesintisi, performans puanının

²² 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, RG: 06.11.1981, 17506.

düşürülmesi ve nihai olarak sözleşmenin feshi gibi yaptırımlar öngörülmektedir. Buna karşılık, aynı fiil nedeniyle, 2547 sayılı Kanun'un 53. maddesi uyarınca üniversite nezdinde ayrıca disiplin soruşturması açılması da mümkündür. Dolayısıyla tek bir davranış, iki farklı hukuki rejim çerçevesinde ayrı ayrı yaptırımlara konu olabilmekte; bu durum, idare hukukunun temel ilkelerinden biri olan “ne bis in idem” (aynı fiilden dolayı birden fazla kez cezalandırılmama) ilkesine aykırılık riskini gündeme getirmekte ve meselenin idari yargı organları tarafından özel hüküm-genel hüküm ilişkisi bağlamında ele alınmasını gerektirmektedir²³.

Böylece, tek bir fiil nedeniyle iki defa yaptırımla karşılaşma ihtimalini doğurmakta ve bu yönüyle ne bis in idem ilkesi bakımından anayasal tartışmaları da beraberinde getirmektedir²⁴. Uygulamada sıklıkla karşılaşılan örneklerden biri, klinik hizmetlerini eksik veya gereği gibi yerine getirmeyen bir akademisyenin durumudur: Bu davranış, sözleşmesel düzlemde “yükümlülük ihlali” olarak nitelendirilip sözleşmenin feshi sonucunu doğurabilirken; aynı zamanda üniversite bakımından “görevini gereği gibi yerine getirmeme” olarak değerlendirilerek disiplin cezasına konu edilebilmektedir. Böyle bir çifte yaptırım riski, hukuki güvenlik ve belirlilik ilkeleriyle bağdaşması güç bir sonuç üretmektedir.

Çifte statü, yalnızca yaptırımların içtimai açısından değil, idari ve akademik hiyerarşi bakımından da hukuki belirlilik ilkesi nezdinde ciddi sorunlar doğurmaktadır. Samastı'nın analizinde vurgulandığı gibi akademisyenlerin hem Sağlık Bakanlığı'na bağlı hastane yönetimine (Başhekimlik) hem de üniversite hiyerarşisine (Dekanlık) karşı aynı anda sorumluluk taşıması, emir-komuta zincirinde yetki çatışmasına yol açmaktadır²⁵. Bir akademisyenin klinik görevine ilişkin talimatı başhekimden, eğitim-öğretime ilişkin talimatı ise dekandan alması; fakat

²³ Konu hakkında idari sorunlar yaşanmakla birlikte düzenlemenin 1 Mart 2024 tarihinde yürürlüğe girmesi nedeniyle birel işlemlere yönelik Danıştay kararı bulunmamaktadır. Ayrıca birlikte kullanım kapsamında imzalanacak hizmet sözleşmesindeki disipline ilişkin maddelerin de yetki ve usulde paralellik ilkesi uyarınca hukuka aykırı olup iptal edildiği karar için bkz. Danıştay 8. Daire, 2022/4638 Esas, 2025/3761 Karar, 16.04.2025 tarihli kararı.

²⁴ Sağlık Hizmetleri Temel Kanununun ek 9'uncu maddesi, Hastane Koordinasyon Kurulu Yönetmeliği ve buna dayanılarak düzenlenen birlikte kullanım protokolleri.

²⁵ Mustafa Samastı, “Tıp Fakültesi Afiliasyonları”, Sağlık Düşüncesi ve Tıp Kültürü Dergisi, 48 (2017): (ss. 48-49).

her iki alanda da performans ölçümü ve denetimin üst yönetime uygulanması, idarenin bütünlüğü ilkesini zedeleyen ve uygulamada ciddi karmaşaya neden olan bir durumdur.

Ortaya çıkan bu karmaşık yapı, doğrudan hukuk devleti ilkesinin bir gereği olan hukuki belirlilik ilkesi bakımından temel bir sorundur. Nitekim Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Sunday Times v. Birleşik Krallık (1979)²⁶ kararında açıkça ortaya konduğu üzere kamu görevlilerine uygulanacak yaptırımların ve sorumluluk alanlarının önceden açık ve öngörülebilir şekilde düzenlenmesi zorunludur. Birlikte kullanım modeli ise akademisyenlerin hangi davranışının hangi otorite tarafından, hangi hukuki dayanağa dayanarak ve hangi yaptırımla karşılanacağını tam olarak belirlememekte; bu da normatif belirsizlik doğurmaktadır.

Sözleşmeler yoluyla getirilen performans ve disiplin nitelikli yükümlülükler, öğretim elemanlarının hukuki statüsünün Anayasa'nın 128. maddesi uyarınca kanunla düzenlenmesi gerektiği yönündeki kamu görevlisi güvencesini yeniden gündeme getirmektedir. Nitekim Anayasa'nın 128. maddesi, kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevlerin kamu görevlileri eliyle yürütülmesini ve bu görevlilerin statülerinin kanunla belirlenmesini öngörmektedir. Bu çerçevede sorun, disiplin ve performans alanında birden fazla düzenleyici kaynağın varlığından ziyade; sözleşme hükümleri ile 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nda öngörülen statü ve disiplin rejiminin konu bakımından örtüşmesi ve iç içe geçmesi noktasında ortaya çıkmaktadır.

Bu durum, hangi fiilin, hangi hukuki rejime ve hangi yetkili merciye tabi olduğu hususunda ciddi bir belirsizlik yaratmakta; sözleşmesel yaptırımlar ile disiplin yetkilerinin konu bakımından iç içe geçmesine yol açmaktadır. Zira sözleşme ilişkisi çerçevesinde öngörülen yükümlülükler ile Yükseköğretim Kanunu'na dayalı disiplin yetkileri, farklı hukuki temellere dayanmakta; ancak uygulamada aynı fiil veya davranışın hem sözleşmesel yaptırımlara hem de statü hukukuna dayalı disiplin süreçlerine konu olabilmesi, konu yönünden yetki karmaşasına yol açabilmektedir.

²⁶ [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-57584%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-57584%22]}).

Topçu ve Özata'nın saha araştırması gibi ampirik çalışmaların işaret ettiği görev tanımlarındaki muğlaklık, çifte sorumluluk yükü ve denetim mekanizmalarındaki belirsizlikler, bu yetki karmaşasının uygulamadaki görünümünü somut biçimde ortaya koymaktadır. Söz konusu bulgular, yalnızca öğretim elemanlarının iş yükünün artmasına değil; aynı zamanda hangi yükümlülüğün hangi hukuki zeminden kaynaklandığının öngörülemez hâle gelmesine bağlı olarak hukuki güvenlik ilkesinin uygulama düzeyinde zedelenebildiğini ve idarenin takdir alanının fiilen genişleyebildiğini göstermektedir.

Bu nedenle çifte statü rejiminin pratik yansımaları, her ilke bakımından soyut bir aykırılık iddiası çerçevesinde değil; kamu görevlisi güvencesi (AY m.128) ve hukuki güvenlik ilkesi ekseninde, özellikle konu yönünden yetki sınırlarının açıklığı ve öngörülebilirliği bakımından daha derinlikli bir değerlendirmeyi gerekli kılmaktadır.

Bu noktada ileri sürülen çözüm önerileri, esas itibarıyla iki başlık altında toplanabilir. İlk olarak, yetki ve sorumluluk alanlarının normatif düzeyde açık biçimde ayrılması gerekmektedir. Eğitim-öğretim faaliyetlerinden kaynaklanan fiillerin 2547 sayılı Kanun kapsamındaki disiplin hükümleri çerçevesinde; sağlık hizmeti sunumu ve protokole dayalı yükümlülüklerin ise Bakanlık sözleşmesi çerçevesinde değerlendirilmesi gerektiği yönünde net bir düzenleme yapılması, mükerrer yaptırım riskini önemli ölçüde azaltacaktır. İkinci olarak, sözleşmesel yükümlülüklerin kanunla belirlenmesi ve ülke çapında uygulanacak tip sözleşme modellerinin geliştirilmesi önem taşımaktadır. Hâlen öğretim elemanlarının maddi ve şekli yükümlülüklerinin önemli bir kısmı, sözleşme hükümlerine bırakılmış durumdadır. Oysa bu yükümlülüklerin asgari çerçevesinin kanun düzeyinde açıkça belirlendikten sonra tip sözleşmede detaylandırılması ve somutlaştırılması hem hukuki güvenlik hem de idari uygulama birliği açısından zorunlu görünmektedir.

Sonuç olarak, çifte statü sorununun normatif düzeyde giderilmemesi, öğretim elemanlarının aynı fiil nedeniyle birden fazla yaptırımla karşı karşıya kalma ihtimalini ve yetki belirsizliğini artırmakta; bu durum hem bireysel hak ihlallerine zemin hazırlamakta hem de anayasal ilkelerle bağdaşması güç sonuçlar doğurmaktadır. Bu nedenle birlikte kullanım modelinin uzun vadede sürdürülebilir ve hukuken

istikrarlı bir yapıya kavuşturulması, çifte statüye ilişkin hukuki çerçevenin açık, öngörülebilir ve sistematik bir biçimde yeniden düzenlenmesine bağlıdır.

III. YAPTIRIMLAR VE NE BİS IDEM İLKESİ

Disiplin hukukunda yaptırımlar, kamu görevlilerinin görevlerini yerine getirirken kamu hizmetinin gereklerine aykırı davranışları karşısında, kanunların açıkça yetki verdiği durumlarda idare tarafından doğrudan tesis edilen ve cezalandırıcı nitelik taşıyan idari işlemlerdir²⁷. Kamu hizmetinin etkinliği, sürekliliği ve tarafsızlığı ilkelerinin korunması bakımından disiplin yaptırımları önemli bir işlev üstlenmektedir²⁸. Her ne kadar bu yaptırımların nihai amacı kamu yararını korumak olsa da cezalandırıcı nitelikleri nedeniyle hukuki güvenlik, belirlilik ve ölçülülük ilkeleri disiplin rejiminde özel bir önem taşımaktadır²⁹.

Birlikte kullanım modelinde yaptırımların kapsamı, klasik kamu görevliliği statülerine kıyasla daha karmaşık bir görünüm arz etmektedir. Bunun temel nedeni, akademisyenlerin aynı anda iki farklı hukuki rejime tabi olmalarıdır. Bir yandan 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu ve 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu çerçevesindeki akademik statü ve disiplin hükümleri; diğer yandan 3359 sayılı Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu'nun Ek 9. maddesine dayanılarak akdedilen bireysel sözleşmelerden doğan sözleşmesel yükümlülükler söz konusudur³⁰.

Bu sözleşmelerde akademisyenlerin sağlık hizmeti sunumu ile eğitim ve araştırma faaliyetlerine ilişkin performans hedefleri, denetim mekanizmaları ve sorumluluk alanları ayrıntılı biçimde düzenlenmekte; bu yükümlülüklerle aykırılık hâlinde ikaz, ek ödeme kesintisi ve sözleşmenin feshi gibi yaptırımlar öngörülmektedir. Buna karşılık aynı fiilin, akademisyenin üniversitedeki asli statüsü kapsamında 2547 sayılı Kanun'un 53. maddesi uyarınca disiplin soruşturmasına konu edilmesi de mümkündür.

²⁷ Gözler, *İdare Hukuku Cilt: II*, s. 692.

²⁸ Metin Günday, *İdare Hukuku*, Ankara: İmaj Yayıncılık, 2017, s. 113.

²⁹ Bülent Tanör ve Necmi Yüzbaşıoğlu, *1982 Anayasasına Göre Türk Anayasa Hukuku*, 22. Baskı, İstanbul: Beta Yayınları, 2024, s. 48.

³⁰ 3359 sayılı Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu, Ek m.9.

Sözleşmeye aykırılık hâlinde uygulanan yaptırımlar ile disiplin yaptırımlarının ne bis in idem ilkesine bakımından değerlendirilmesi için her iki yaptırımın da aynı idari düzeni koruması gerekir. Birlikte kullanım uygulamalarında gerek sözleşmesel yaptırımların gerekse disiplin yaptırımlarının, sağlık ve eğitim hizmetlerinin kamu hizmeti ilkelerine uygun, koordinasyon içinde yürütülmesini amaçlaması, bu iki yaptırım türü arasında korunan düzen bakımından bir örtüşme ihtimali doğurmaktadır.

Bu durum, sözleşmede öngörülen yaptırımların niteliğine ve fiili etkilerine bağlı olarak, aynı fiil nedeniyle birden fazla yaptırım uygulanıp uygulanamayacağının ne bis in idem ilkesi bakımından tartışmalı hâle gelmesine yol açmaktadır. Zira Türk hukukunda ne bis in idem ilkesi açık ve genel bir norm olarak düzenlenmemiş olsa da Anayasa Mahkemesi ve idari yargı içtihatlarında hukuki güvenlik, cezaların tekliği ve ölçülülük ilkeleri çerçevesinde uygulanmaktadır³¹.

A. Disiplin Hukukunda Ne Bis In Idem İlkesi

Ne bis in idem ilkesi, aynı fiil nedeniyle bir kişinin birden fazla cezalandırıcı yaptırıma tabi tutulmasını yasaklayan temel bir ceza ve disiplin hukuku ilkesidir³². Ne bis in idem ilkesi, aynı fiil nedeniyle kişiye birden fazla cezalandırıcı yaptırım uygulanmasını yasaklayan temel bir hukuki ilkedir. Ceza hukukunda yer alan fikri içtima kuralı ise, tek bir fiille birden fazla normun ihlal edilmesi hâlinde, failin yalnızca daha ağır yaptırımı gerektiren hüküm uyarınca cezalandırılmasını ifade eden ayrı bir kurumdur. Bu iki kavram, farklı hukuki işlemlere sahip olmakla birlikte, her ikisi de yaptırımların ölçülülüğü ve mükerrer cezalandırmanın önlenmesi amacına hizmet etmektedir³³. İdari yaptırımlar alanında ne bis in idem ilkesinin uygulanabilirliği ise fikri içtima kurallarının doğrudan aktarılmasından değil; yaptırımın cezalandırıcı niteliği, korunan hukuki değer ve fiilin maddi özdeşliği gibi ölçütlerin birlikte değerlendirilmesinden kaynaklanmaktadır.

Anayasa'nın 38. maddesi kapsamında, Anayasa Mahkemesi disiplin cezalarını kişi üzerinde doğurduğu sonuçlar itibarıyla cezai nitelik taşıyan

³¹ AYM, E.2015/85, K.2016/13, 13.01.2016.

³² İzzet Özgenç, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 21. Baskı, Ankara: Seçkin Yayınları, s. 238.

³³ Nur Centel, Hamide Zafer ve Özlem Çakmut, *Türk Ceza Hukukuna Giriş*, 12. Baskı, İstanbul: Beta Yayınları, s. 202.

idari yaptırımlar olarak değerlendirmekte ve bu nedenle bu alanda da temel ceza hukuku ilkelerinin gözetilmesi gerektiğini kabul etmektedir³⁴. Bir diğer ifadeyle, Anayasa Mahkemesi ve Danıştay içtihatlarında, ceza hukukuna özgü bazı temel ilkelerin, yaptırımın cezalandırıcı niteliği dikkate alınarak idari yaptırımlar alanında da uygulanabileceği kabul edilmektedir.

Bu yaklaşım, akademisyenlere özgü disiplin rejiminde açık bir kanuni düzenleme ile de karşılık bulmuştur. Nitekim 2547 sayılı Kanun'un 53/D-1 maddesi, "Aynı fiile birden fazla disiplin cezası verilemez; fiilin birden fazla disiplin suçunu oluşturmaya hâlinde en ağır cezayı gerektiren disiplin cezası uygulanır." hükmünü içermektedir. Bu düzenleme, disiplin hukukunda mükerrer cezanın açıkça yasaklandığını göstermektedir³⁵.

B. Birlikte Kullanımda Ne Bis In Idem Sorunu

Birlikte kullanım modeli, iki ayrı hukuki rejimi aynı fiil üzerinde temas ettirdiği için ne bis in idem ilkesinin uygulanabilirliği bakımından hassas bir değerlendirmeyi gerekli kılmaktadır. Akademisyenin sözleşmeden kaynaklanan yükümlülüğü ile 2547 sayılı Kanun kapsamındaki görev yükümlülüğü çoğu zaman aynı fiile bağlanabilmektedir. Örneğin klinik hizmetin eksik veya usule aykırı biçimde yerine getirilmesi hâlinde, akademisyen sözleşme kapsamında "yükümlülük ihlali" gerekçesiyle sözleşmenin feshi yaptırımına maruz kalabilir; aynı fiil üniversite tarafından "görevini gereği gibi yerine getirmeme" şeklinde değerlendirilerek disiplin cezasına konu edilebilir.

Ancak bu durumun otomatik olarak ne bis in idem ilkesine aykırılık oluşturduğu söylenemez. Belirleyici olan, sözleşmede öngörülen yaptırımın salt sözleşme ilişkisine özgü bir sonuç mu doğurduğu, yoksa fiilen disiplin yaptırımıyla benzer cezalandırıcı etkilere sahip olup olmadığıdır³⁶. İkaz gibi hafif nitelikli yaptırımlar bakımından ilke yönünden ciddi bir sorun ortaya çıkmazken; ek ödeme kesintisi veya sözleşmenin feshi gibi akademisyenin mali ve mesleki statüsü üzerinde

³⁴ AYM, E.2008/116, K.2009/93, 18.06.2009.

³⁵ 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu m.53/D-1.

³⁶ Danıştay 12. D., E.2018/4200, K.2020/3565.

ağır ve kalıcı sonuçlar doğuran yaptırımların, disiplin yaptırımlarına yaklaşan bir nitelik kazanabildiği görülmektedir³⁷.

C. Literatür ve Uygulama Bulguları

Literatürde birlikte kullanım ve afiliasyon uygulamalarının yaptırımlar bakımından önemli belirsizlikler yarattığı vurgulanmaktadır. Bilir ve Kaçal, sözleşmeden doğan yaptırımlar ile 2547 sayılı Kanun'dan kaynaklanan disiplin hükümlerinin çakışmasının öğretim elemanları açısından ciddi bir hukuki belirsizlik yarattığını belirtmektedir³⁸. Samastı, birlikte kullanım düzenlemelerinin idari ve akademik hiyerarşi içindeki yetki sınırlarını muğlaklaştırdığını ve bunun disiplin süreçlerinde karmaşaya yol açtığını ifade etmektedir³⁹. Topçu ve Özata'nın saha araştırmaları ise akademik personelin afiliasyon uygulamaları nedeniyle çifte yükümlülük ve çifte yaptırım kaygısı taşıdığını ortaya koymaktadır⁴⁰.

Klinik hizmetlerin eksik veya usule aykırı yürütülmesinde, nöbet yükümlülüklerine aykırılık hallerinde ve eğitim-araştırma faaliyetleri ile hizmet faaliyeti arasındaki sınırın ihlali gibi hallerde çifte yaptırım durumu söz konusu olabilmektedir. Bu fiillerin 2547 sayılı Kanun kapsamındaki 'öğretim elemanının görevleri' içinde değerlendirilip değerlendirilemeyeceği, mükerrer yaptırım riskinin sınırlarını belirleyen temel hususlardan biridir.

D. Çözüm: Yorum İlkeleri ve Tip Sözleşme

Ne bis in idem ilkesinin ihlal edilmemesi için sözleşmeden doğan yükümlülüklerin dar ve öngörülebilir biçimde yorumlanması gerekmektedir. Sözleşmesel yükümlülükler, sağlık hizmetinin sunumu ve protokolde açıkça belirtilen alanlarla sınırlı kabul edilmeli; akademik faaliyetlere ilişkin ihlaller 2547 sayılı Kanun kapsamındaki disiplin rejimine bırakılmalıdır.

³⁷ AYM, E.2014/149, K.2015/151.

³⁸ Filiz Bilir ve Zübeyde Kaçal, "Türkiye'de Afiliasyonun Tıp Eğitimindeki Yeri", Journal of Human Rhythm, 4/1 (2018), s. 24.

³⁹ Samastı, "Tıp Fakültesi Afiliasyonları", s. 45.

⁴⁰ Tuğçe Topçu ve Musa Özata, "Sağlık Çalışanlarının Afiliasyon Uygulamasına Yönelik Tutumlarının Araştırılması: Kırşehir ve Bolu Örneği", Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 8/1 (2022), s. 58.

Buna ek olarak, sözleşmesel yaptırımların kanun düzeyinde açık biçimde tanımlanması ve tüm üniversitelerde ortak bir tip sözleşme uygulanması hem hukuki güvenliği artıracak hem de mükerrer yaptırım riskini azaltacaktır⁴¹.

Netice itibarıyla birlikte kullanım modeli, mevcut hâliyle iki farklı statüyü aynı anda işletmekte olup özellikle yaptırımlar bakımından çifte rejim ve mükerrer cezalandırma riski barındırmaktadır. Modelin sürdürülebilirliği, sözleşmesel yaptırımlar ile disiplin yaptırımları arasındaki sınırın açık biçimde belirlenmesine ve ne bis in idem ilkesinin disiplin hukukunda otomatik değil, sınırlayıcı bir ilke olarak uygulanmasına bağlıdır.

IV. ÇÖZÜM ÖNERİLERİ VE DEĞERLENDİRME

Birlikte kullanım modeli, sağlık hizmeti sunumu ile akademik eğitimin bütünleştirilmesi bakımından Türkiye'nin sağlık sistemi açısından stratejik bir öneme sahiptir. Sağlık Bakanlığı'nın güçlü hizmet altyapısı ile üniversitelerin akademik bilgi birikiminin aynı organizasyon altında bir araya gelmesi hem sağlık hizmetlerinin niteliğinin artırılmasına hem de tıp eğitiminin uygulamalı yönünün güçlendirilmesine katkı sağlamaktadır. Bununla birlikte model, akademisyenlerin aynı anda iki farklı statüye tabi olması nedeniyle çifte statü rejimi üzerinden çeşitli hukuki çatışmalar üretmektedir. Bu çatışmalar, özellikle disiplin yaptırımlarının uygulanması ve sözleşmeye aykırılık hallerinin değerlendirilmesinde belirginleşmekte; hukuki güvenlik, öngörülebilirlik ve ne bis in idem ilkeleri bakımından sorunlar meydana getirmektedir.

Bu sorunların giderilebilmesi için öncelikle sözleşmeden doğan yükümlülüklerin kanuni düzeyde belirli hâle getirilmesi gerekmektedir. Gözler'in hukuki güvenlik ilkesine ilişkin değerlendirmesinde vurguladığı üzere hukuki düzenlemelerin öngörülebilir olması, bireylerin hangi davranışlarının hangi hukuki sonuçlara yol açacağını makul bir kesinlik içinde bilmesini gerektirir⁴². Birlikte kullanım uygulamasında ise akademisyenlerin somut yükümlülükleri büyük ölçüde tip sözleşmeye bırakılmıştır. Bu durum, yaptırıma esas kriterlerin keyfi görünmesine yol

⁴¹ Gözler, *İdare Hukuku Cilt II*, s. 728.

⁴² Gözler, *İdare Hukuku Cilt II*, s. 1133.

açabilmektedir. Bu nedenle sözleşmesel yükümlülüklerin asgari çerçevesinin kanunla belirlendikten sonra tip sözleşme yoluyla ülke çapında somutlaştırılması gereklidir.

İkinci olarak, çifte statüden kaynaklanan çatışmaların önlenmesi için alan bazlı bir öncelik kuralı oluşturulmalıdır. Eğitim ve araştırma faaliyetlerine ilişkin ihlallerin 2547 sayılı Kanun kapsamında değerlendirilmesi; performans, klinik hizmet sunumu ve sağlık hizmetine ilişkin görevlerin ise Bakanlık protokolü ve sözleşmesi çerçevesinde denetlenmesi hukuki belirliliği artıracaktır. Böyle bir ayırım, hem ne bis in idem ilkesinin ihlal edilmesini engelleyecek hem de iki kurum arasındaki yetki sınırlarını daha net hale getirecektir⁴³.

Üçüncü olarak, düzenlemelerin sahadaki etkileri mutlaka dikkate alınmalıdır. Topçu ve Özata'nın saha araştırmasında da ortaya konulduğu üzere, birlikte kullanım uygulamasında görev tanımlarının net olmaması çalışanlarda çifte yükümlülük, yetki karmaşası ve mükerrer yaptırım kaygısına yol açmaktadır⁴⁴. Bu endişelerin yalnızca hukuki düzenlemelerle değil, aynı zamanda uygulamadaki kurumsal yapılar ve iletişim mekanizmalarıyla da azaltılması gerekmektedir. Bu çerçevede, hastane yönetimi ile üniversite yönetimi arasındaki görev paylaşımının açıkça tanımlanması, başhekim-dekan ilişkisine açıklık getirilmesi ve akademisyenlerin sorumluluk alanlarının kurumsal düzeyde somutlaştırılması önem taşır.

Dördüncü olarak, uygulamadan kaynaklanan sorunların çözümü için Sağlık Bakanlığı ile Yükseköğretim Kurulu arasında ortak bir yönetim mekanizması kurulması önerilebilir. Bu mekanizma hem tip sözleşmenin standartlaştırılması hem de uygulamadaki sorunların izlenmesi bakımından önemli bir tamamlayıcı rol üstlenebilir.

Sonuç olarak, birlikte kullanım modeli Türkiye sağlık sisteminin vazgeçilmez bir parçası hâline gelmiş olmakla birlikte, hukuki sürdürülebilirliği ancak belirlilik, yeknesaklık ve açık yetki sınırlarına dayalı bir düzenleme çerçevesi ile sağlanabilir. Çifte statü, uygulamanın doğası gereği tamamen ortadan kaldırılamasa da normatif çerçevenin güçlendirilmesi ve kurumsal rollerin netleştirilmesiyle akademisyenlerin

⁴³ Bilir ve Kaçal, "Türkiye'de Afiliasyonun Tıp Eğitimindeki Yeri", s. 280.

⁴⁴ Topçu ve Özata, "Sağlık Çalışanlarının Afiliasyon Uygulamasına Yönelik Tutumlarının Araştırılması: Kırşehir ve Bolu Örneği", s. 129.

karşılaştığı hukuki belirsizlikler önemli ölçüde azaltılabilir. Aksi takdirde hem anayasal ilkeler yönünden hem de sağlık hizmeti ve eğitim süreçlerinin verimliliği bakımından sorunların devam etmesi kaçınılmaz olacaktır.

SONUÇ

Birlikte kullanım modeli, Türkiye’de sağlık hizmeti sunumu ile tıp ve diş hekimliği eğitimi bütünləştiren özgün bir organizasyon yapısı olarak önemli bir işlev üstlenmektedir. Kamu sağlık hizmetlerinin niteliğini artırma ve üniversitelerin eğitim-araştırma kapasitelerini güçlendirme hedeflerini aynı çatı altında buluşturan model, sağlık sisteminin değişen ihtiyaçlarına uyum sağlayabilen esnek ve işlevsel bir mekanizma olarak öne çıkmaktadır. Özellikle hizmet sunumu ile akademik eğitimin aynı mekânda eşgüdüm içinde yürütülmesi, hem tıp eğitiminin uygulamalı niteliğini güçlendirmekte hem de sağlık hizmetlerinin verimliliğine katkı sağlamaktadır.

Ancak bu yapının doğal bir sonucu olarak ortaya çıkan çifte statü, akademisyenlerin hukuki sorumlulukları bakımından çeşitli sorunlar doğurmaktadır. Akademisyenlerin hem yükseköğretim mevzuatına hem de Sağlık Bakanlığı ile akdettikleri bireysel sözleşmelere aynı anda tabi olmaları, sorumluluk alanlarının kesişmesine ve yaptırımların çakışmasına yol açmakta; sözleşmeye aykırılık halleri ile disiplin süreçlerinin iç içe geçmesi özellikle mükerrer yaptırım, yetki belirsizliği ve hukuki öngörülemezlik gibi riskleri beraberinde getirmektedir. Bu çatışmalar, yalnızca akademisyenlerin mesleki güvencelerini değil, aynı zamanda kamu hizmetinin sürekliliğini ve hukuk devleti ilkesini etkileyen daha geniş sorun alanları yaratmaktadır.

Modelin sürdürülebilir ve hukuken sağlam bir çerçevede işlemesi için öncelikle akademisyenlerin yükümlülüklerinin açık, öngörülebilir ve kanuni düzeyde tanımlanması gerekmektedir. Sözleşmeye dayalı yükümlülüklerin tip sözleşme modeliyle somutlaştırılması ve ülke genelinde yeknesaklaştırılması; disiplin hükümleriyle kesişen alanlarda öncelik kurallarının normatif biçimde belirlenmesi, çifte statünün yarattığı belirsizlikleri büyük ölçüde ortadan kaldıracaktır. Ayrıca sahada tespit edilen sorunlar dikkate alınarak görev tanımları ve kurumsal

sorumluluk alanlarının netleştirilmesi, idari ve akademik hiyerarşi içinde doğabilecek yetki çatışmalarını engelleyecektir.

Sonuç olarak, birlikte kullanım modeli hem sağlık hizmetlerinin kalitesini artırması hem de akademik eğitimin etkinliğini güçlendirmesi bakımından Türkiye’de önemli bir yenilik olarak değerlendirilmelidir. Ancak bu yeniliğin sağlıklı şekilde sürdürülebilmesi, hukuki altyapının güçlendirilmesine, uygulamada karşılaşılan sorunların giderilmesine ve akademik personelin statüsünün açık şekilde tanımlanmasına bağlıdır. Gerek mevzuat düzenlemeleri gerekse kurumsal iyileştirmeler yoluyla yapılacak adımlar, modelin hem akademisyenler hem sağlık çalışanları hem de hizmetten yararlanan toplum açısından daha adil, öngörülebilir ve verimli bir şekilde işlemesini sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Anak, Sema ve Pemra C. Ünal. “Sağlık Kurumları Arasında Bir ‘Afiliasyon Programı’ Oluşturulabilir Mi? Koşulları Ne Olmalıdır?”. Uzmanlık Eğitimi İstanbul Raporu 2007 (Afiliasyon Projesi), İstanbul Tabip Odası Uzmanlık Eğitimi Çalışma Grubu, İstanbul, (2007): (ss. 9-13).
- Aslan, Zehreddin ve Halil Altındağ. *Memurların Disiplin ve Ceza Soruşturması*. 4. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2021.
- Aydın, Sebahattin. “Afiliasyon (işbirliği) konusunda düşünceler: Bir model denemesi”. SD, Sağlık Düşüncesi ve Tıp Kültürü Dergisi, 18 (2011): (ss. 52-53).
- Balkan, Dursun. “Comparative Study of Affiliated and Non-Affiliated Hospitals: DEA Based Analysis in Turkey”. American Journal of Public Health Research, 9/4, (2021): (ss. 120-129).
- Bilir, Filiz ve Zübeyde Kaçal. “Türkiye’de Afiliasyonun Tıp Eğitimindeki Yeri”. Journal of Human Rhythm, 4/1 (2018): (ss. 32-36).
- Boz, Selman Sacit, Büyükyıldırım, Gizem Elif, İnce, Abidin Kadir ve Enis Acar. *Kamu Personel Hukuku*, Ankara: Adalet Yayınevi, 2021.
- Centel, Nur, Hamide Zafer ve Özlem Çakmut. *Türk Ceza Hukukuna Giriş*. 12. Baskı, İstanbul: Beta Yayınları, 2023.
- Gözler, Kemal. *Anayasa Hukukunun Genel Teorisi*, Bursa: Ekin Yayınevi, 2018.
- Gözler, Kemal. *İdare Hukuku: Cilt II*. Bursa: Ekin Yayınevi, 2019.
- Günday, Metin. *İdare Hukuku*. 11. Baskı, Ankara: İmaj Yayıncılık, 2017.
- Pınar, İbrahim ve Öner Çalışkan. *Disiplin suç ve Cezaları & Disiplin Soruşturması*, 2. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2020.
- Karahanogulları, Onur. “Memur Disiplin Hukukunun Niteliği ve İlkeleri”. Çağdaş Yerel Yönetimler, 8/3 (1999): (ss. 55-77).
- Özgenç, İzzet. *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*. 21. Baskı, Ankara: Seçkin Yayınları, 2025.
- Samastı, Mustafa. “Tıp Fakültesi Afiliasyonları”. Sağlık Düşüncesi ve Tıp Kültürü Dergisi, 48 (2017): (ss. 48-49).
- Songur, Cuma ve Ahmet Babacan. “Sağlık Hizmetlerinde Afiliasyon ve Mali Yönetim Üzerine Etkisi”. Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 14/4 (2016): (ss. 89-111).
- Şanlı Atay, Yeliz. “Birlikte Kullanımdaki Sağlık Tesislerinde Çalışan Akademik Unvanlı Personelin Tabi Olduğu Ek Göstergelerdeki Farklılık Sorunu”. İnsan Hakları Yıllığı, 35 (2017): (ss. 31-49).
- Ünal, Erdiç ve Salim Yılmaz. “Healthcare Sector Dynamics in Turkey (2002–2022): Trends, Breakpoints, and Policy Implications (Privatization in the Hospital Sector)”. Healthcare, 13/622 (2025): (ss. 1-24).
- Tanör, Bülent ve Necmi Yüzbaşıoğlu. 1982 Anayasasına Göre Türk Anayasa Hukuku. 22. Baskı, İstanbul: Beta Yayınları.
- Topçu, Tuğçe. “Sağlık Çalışanlarının Afiliasyon Uygulamasına Yönelik Tutumlarının Araştırılması”. Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2019.

- Topçu, Tuğçe ve Musa Özata. “Sağlık Çalışanlarının Afiliasyon Uygulamasına Yönelik Tutumlarının Araştırılması: Kırşehir ve Bolu Örneği”. Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 8/1 (2022): (ss. 1-113).
- Yılmaz, Seda. “Birlikte Kullanım Kapsamındaki Kamu Hastanelerinin Veri Zarflama Analizi Yöntemi ile Verimliliğin Ölçülmesi”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, 2023.
- Yürümez, Yusuf, Murat Yücel ve Bilge Ercan. “Türkiye’deki Afiliasyon Modelleri”. Journal of Human Rhythm, 4/1 (2018): (ss. 37-43).